

Vnanje države. Srbski knez Milan biva v Nišu, kamor je tudi narodno skupščino pozval; v svojem prestolnem govoru je veselje izrekel, da je Srbija sedaj povečana in od vseh vlad kot neodvisna država priznana; obečal je potem osnovati vseučilišče, nacionalno banko in potrebne železnice staviti. — Ruski principi potajajo po Evropi, ministri pa doma s cesarjem premišlujejo, kako bi se dalo vojništvo prenarediti in zboljšati, zlasli artilerija, katerej hočejo 2700 novih kanonov prirediti, od Orenburga naprej v Taškent do meje ob Indiji pa merijo velikansko železnico. Perzijski kralj pozval je več avstrijskih oficirjev, da mu vojaštvo uredijo po avstrijskejši šegi; pozvani oficirji so se pa posvadili med seboj in nekateri hočejo domov. Turški sultan je nekoliko prikimal Angležem in obljubil sedaj prenarediti in zboljšati uradništvo itd. v Malej Aziji, toda v glavno tirjatev ni privolil ter ni dopustil, da bi grabljivci kos dežele vzeli v Siriji otoku Cipru nasproti. Tudi Egipta ne bodo Angleži lahko celó pograbili, ker jim tukaj vse nasprotuje in jim zavida. Znani Abdel-Kader, ki je nekdanj branil Algerijo zoper Francoze, je umrl v Damasku 75 let star. Francoski trgovci so prodrli do sred Afrike in zasledili izvire reke Niger. Doma pa Francozi čedalje hujše preganjajo katoliško Cerkvo; sedaj kujejo postavo, ki bo škofijam zabranila kaj posestva imeti. V Parizu so $\frac{1}{3}$ katoliških šol zaprli in starše posilili otroke pošiljati v mestne freimavrske, ki so pa tako drage, da mora mesto 1.300.000 frankov več davka plačevati. — Irski škofje so se potegnili za tlačene Irce, ki neizmerno trpijo, ker so jim angleški naselniki vsa zemljišča vzeli.

Za poduk in kratek čas.

Središčani in Ormožki grajščaki.

Zgodovinski spominki — posneti iz Središke kronike, katero spisuje M. Sl.

III. Ob binkoštnih praznikih leta 1633 so se pri farni cerkvi sv. Duha Središčani zopet z Ormoškimi podložni zavolj neke puške razprli in do krvavega stekli. Na predvečer je namreč nek Ormožanec nekemu tržanu puško vkradel in ko so ga drugi den s puško zasačili, nastal je ravs in kavs in zopet so začeli eden na drugega streljati, da so več ljudi celo umorili, druge pa nevarno ranili. In tako še prva pravda ni prav dotekla, ko se je že druga začela. Središčani so imeli v Gradcu svojega zastopnika, nekega Habholca. V nekem pismu od dne 10. aprila 1634 mu pišejo, da imajo mnogo prič, ki bodo svedočile, da so Ormožanci streljati začeli in da so še le potem se v bran postavili, ko je pet Središčanov celo mrtvih, četvero pa zlo ranjenih obležalo. Da bi pravda gladkeje tekla, so zastopniku v Gradcu pošiljali razun zaslužene plače, še tudi

kaj posebnega kot navrček; enkrat 60 polžev in 100 jaje, drugokrat dva tolsta purana, enkrat pa celo dva polovnjaka Ljutomerske starine. Toda z njim niso bili dolgo zadovoljni in začeli so mu prav oestro pisati ter mu celo očitali, kako so mu povrh njegove plače dali še dva štrtinjaka vina in marsikaj drugega. L. 1638 imeli so že drugega advokata, dr. Nachtigala v Gradcu. Ta njim dne 14. marca 1638 piše, da ima upanje, da bode stvar dobro iztekla. Tudi nje prosi, naj mu obljubljeni štrtinjak dobrega vina v Gradcu pošljejo, ker v Radgoni, kamor so mu ga brezplačno postavili obljubili, zavolj strašnega požara, ne bi lahko voznika dobil. Konečno pa pristavi še sledečo zanimivo opombo: „Ker g. župnik od sv. Duha celo proti gospodom priča, kakor je iz glavnega zapisnika zaslišanih prič razvidno, naj mi gospodje vzrok tega naznanijo, da se bom v svoji „impugnaciji“ vedel ravnati.“ Kaj so mu na to odpisali, se žalibog ni dalo najti; sploh pa tudi ni znano, kako je ta pravda iztekla.

Vmez pa so prišli še tudi drugi prepiri, ki so zastarano mrzenje in sovraštvo le podpihovali in tako je razdraženost rastla od dneva do dneva. Ormožki grajščaki so nalagali Središčanom vse sorte nečestice, njih silili celo k tlaki in tako kratili njihove pravice. Tržani so se pa njegovim nezaslišanim tirjatom z vsemi močmi vpirali in tako je prišlo zopet do novih razprtij in novih tožeb.

V nekem pismu od l. 1606 toži 20 tržanov gospoda barona Ladislaja Pete, Ormožkega grajščaka, da je mesca aprila l. 1606 dal zavolj neke na novo vpeljane tlake več ko dvajset tržanov v nek nesnažen in nespodoben turen zapreti, v kterega so drugače le razbojnike in najzlobnejše ljudi (Ergisten Mallefiz Personen) zapirali. V njem so morali več dni brez jedi in pijače ostati in povrh še plačati 100 gld. kazni.

V drugem pismu od l. 1643 toži Niklavž Repeša in 60 tržanov barona Adama Štefana Pete, da sta njegov oficir grof Lovro Valpotič in oskrbnik Jernej Laub z drugimi služabniki na binkoštni torek, dne 26. maja l. 1643 ob eni uri popoldne na njihovem posestvu pri Dravi blizu Repeševga mlina, raznesla in podrla tri ulnjake. Svoje ukaze so grajščaki tržanom pošiljali sploh le v nemškem jeziku; kedar so pa bili v denarnih zadregah, znali so prositi — kdo bi verjel — celo po slovenski. Tako postavim je baron Štefan Adam Pete dne 11. septembra l. 1643 poslal Središkemu županu nemški ukaz, ki se v prevodu tako-le glasi:

„Ljubi moj župan! zares ne vem, kaj bi si od vas mislil, ker mojega pismenega in ustmenega naročila ne izpolnite in vam naložene trojne telesne dače ne odrajtate. Zategadelj vam s tem še enkrat oestro zapovem, da mi ovo dačo še dnes, ali k večjemu jutri do osmih odrajtate, drugače vas bom dal brez vsega usmiljenja rubiti.“

Ravno tisti baron Štefan Adam Pete je znal pa tudi v slovenščini prav lepo prositi, če je bilo denarja treba. Županu Balažu Modrinjaku je na primer pisal to-le:

„Dobar dan Vam Bogh day y Zdrawje draghi Richtar moy Sseranski!

Sstanovito nebi Vass rad bil Istim Bantoval alj Pokih dob, da je tako ulika potrbucha, poslete mi moy Richtar edno tridesseti Reinskih gori, hochu Vam na oni penzi, kay bi Imal k finkusdu dati, obrachuniti, a Vam pako Wutom nistar kriuo in tesko ne bude. Wutom mojum hoteniu zada mi ne zmanjkujate, a i ja Vam pak hochu Vazdar milostivan Gospodin ostati.“

Sploh smemo iz tega sklepati, da so že nekaj Sredjščani bili narodni in njim je bila slovenščina ljubša, kakor nemščina. (Dalje prih.)

Smešničar 47. Kaj so centralisti, kaj autonomisti? Kmet (ki pridno slovenske časnike bere): Povej mi, povej Boštjan, ki si tako modra glava, kaj neki hočejo naši časniki z besedama „centralisti“ in „avtonomisti“ reči, ki ju zdaj vsak dan v njihovih listih beremo? Čevljar. Jaz ti, prijatelj, to prav lahko razložim s tem, če ti rečem, da centralisti so prav to, kar so taki čevljarji, ki čevlje po enem kopitu narejajo za vse ljudi, naj imajo majhno ali veliko nogo, — avtonomisti pa so podobni dobrim čevljarjem, ki čevlje ljudem merijo po njihovih nogah, večjih ali manjih. Kmet. Hvala ti! Res, da nisi samo mojster čevljar, kakor iz tega vidim, ampak tudi mojster politikar. „Novice.“

Razne stvari.

(Okrajni sodnik v Arvežu) imenovan je g. Kajetan Klar bivši adjunkt v Gradcu.

(Pšenečljivo svinjsko meso) so v Trstu zasledili v doposlanih klobasah in vsled tega je mestni zastop v Ljubljano, Celovec in Gradec naznanil, da ne sme v Trst nobena svinjetina, ako ni zraven spričevala, da je zdrava.

(† Janez Leon) daleč znani knjigar in tiskar v Celovcu je umrl 77 let star. V njegovej založbi in tiskarni izišlo je mnogo slovenskih knjig raznega zadržaja.

(Profesor J. Glaser) je vendar enkrat iz Šlezije prestavljen v svojo slovensko domovino, koja pristrčno ljubi. Doma je iz Hoč pri Mariboru. Sedaj pride za profesorja v Trst. Hvala tistim, ki so vrlemu narodnjaku pomagali priti zopet na domača tla! Naj se ne pozabi še na marsikoga n. pr. na g. profesorja Šumana in g. profesorja Müllerja, ki je moral iz Maribora v Bregenz, na čegar prejšnje mesto v Maribor je prišel nemec, ki si pa tudi dalje želi, kakor čujemo.

(Morje razbilo) je letos 1354 ladjij; blaga se je tako uničilo v vrednosti 520 milijonov goldinarjev.

(Zlato svetinjo s krono) odlikovan je g. Ferdinand Kada v Ormožu zaradi zaslug pri gruntnej vpenitvi. Ta je sedaj dokončana na Štajerskem, Kranjskem, v zgornji Avstriji in v Šleziji.

(Marljivo kradejo) ljudje, da je groza, vse kar dobijo; še bčele niso več varne. Poročil imamo o tej meštiji toliko, da nam hoče prostora zmanjkati.

(Sedemdesetletnico) veselo obhajal je č. g. J. Jane, župnik v Solčavi obdan od mnogih duhovnih bratov in pobožnega ljudstva. Več prihodnjč v „Cerkveni prilogi“.

(V Šikolah na Dravskem polju) so se posestniki z mlinarjem pravdali zavoljo vode in pri tem zapravdali brez uspeha okoli — 300 fl.

(Iz Griž pri Celji) se nam poroča o žalostnej surovosti, da je sin lastno mater in mlajšega brata z nožem napal in ju hotel umoriti. Sosedji so zločin komaj zabranili.

(Stipendija) za ubogega slepega človeka na Štajerskem v znesku letnih 105 fl. je razpisana do 31. dec. 1879. Prošnje se vlagajo pri deželnem odboru štajerskem.

(V Bosno in Hercegovino) zamorejo se od 16. nov. t. l. naprej pošiljati navadna pisma po navadnej ceni 5 kr. v Novi-pazarski okraj pa je treba koleka za 15 kr.

(Nove zemljiščne (gruntne) knjige) obveljajo 1. dec. t. l. katastralnim srenjam: Kulmburg, Grosenntag, Sodineč, Pichla, Dornach in Radiga v Arveškem okraji, št. Martin in Wresowa v Celjskem okraji, Luzzendorf, Zogendorf, Raduha, Rossberg in Leutschdorf v Gornjegrajskem okraji, sv. Martin pod Wurtembergom, Loperschitz. Tedaj romajo stara nemčurska imena v nove gruntne knjige — ob enem znak ponemčevanja slovenskih imen.

(Nemec zadušil) se je v gornjem Štajerskem, ker je tobak tako strastno žvekal, da si ga je par listkov še zvečer pred spanjem privoščil; toda spečemu smukne tobak v goitanec in ga zaduši.

(Povožen) je bil hlapec Jožef Erjavec, ko je v Trbovljah nesrečno prišel pod težek voz s premogom obložen. Nesrečnik bil je takoj mrtev.

(Ponarejen srebrn goldinar) iz cinka in svinca se je izdal v Grušovljah pri Celji. Slep denar je pravemu precej podobou, le nekoliko večji je in manjka mu napisa: „Viribus unitis“.

(Mariborčani) volijo vsako leto nekaj mož v mestni zastop, kar stane po 153 fl. To je gola potrata in baron M. Raš ima celo prav, da navetuje volitev vsako tretje leto. Menje volitev nam je treba pa teh boljših!

(Družba tatinskih viničarjev) iz Kamce in Leitersberga imela je v Mariboru prodajalca ukradenih reči. Društveniki so dobro izhajali, ker imajo nekateri izmed njih na stotine goldinarjev v mariborskeji hranilnici. Sedaj so jim delo ustavili, ker so jih zasačili. Velik voz poln ropotije nakradene: krampov, motik, sekir itd. pripeljali so mariborskeji sodnji na razpolaganje.